

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare' in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze || Manuscripfele si corespondintiele se se tramita francate
la tipografi'a seminariului greco-catolicu in Blasiu. || la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 15 Novembre 1888.

Nr. 4.

Partea besericésca.

Divinitatea si umanitatea Domnului nostru Isusu Christosu.

(Dupa E. Augustino de Montefeltro ¹⁾.)

Cine e Isusu Christosu? Am intrebatu evangheliele, si mi-a respunsu ca: Isusu Christosu e *Domnedieu si omu*, Domnedieu adeveratu si omu adeveratu, Domnedieu deplinu si omu deplinu.

Inainte de tote e Domnedieu adeveratu.

Auditi, *Intru inceputu era Cuventulu . . . fara de densulu nemica nu s'a facutu, ce s'a facutu . . . si Cuventulu trupu s'a facutu, si am vediutu marirea Lui, marirea ca a unui nascutu dela Tatalu*". Astufeliu incepe S. Joanu Evangeli'a s'a, si e cu nepotintia intr'unu modu mai lamuritu a esplicá natur'a lui Domnedieu?

"Vei nasce fiu, si vei chiamá numele lui Isusu. Acest'a va fi mare, si Fiulu celui preainaltu se va chiamá" (Luc. I. 31, 32). Asia vestesce Archan-gelulu, Mariei mamei celui preainaltu nascerea lui Domnedieu-omulu. Ací nu se tractéza de o maternitate adoptiva, ci naturala. Isusu se vá nasce din Mari'a si vá fi Fiulu celui Preainaltu, deci va fi din natur'a Mariei, prin urmare Isusu Christosu e: *omu*, dara deodata din firea celui Preainaltu, care e Domnedieu; deci Christosu e: Domnedieu.

S. Paulu dice: Domnedieu a vorbitu prin Fiulu seu *"Tu esci Fiulu meu celu iubitu, eu astadi te-am nascutu"* (Evr. I 5), dreptu ace'a Elu esindu din Tatalu Domnedieu, are fire Domnedieésca. Dela Domnedieu inse nu póte iesi decâtu Domnedieu, nepo-

tendu firea domnedieésca suferi schimbare, seau despartire: deci Isusu Christosu e *Domnedieu adeveratu*.

Totu acelu s. Apostolu dice intr'altu locu ca Isusu Christosu este *"stralucirea marirei Tatalu"* (Evr. I. 3) deci Christosu e Domnedieu. Si intru adeveru, pentru-ca lumin'a de care stralucesce Domnedieu, e lumin'a de sene statatória si esistenta, nu a avutu inceputu, neci capetu va avé. Dreptu ace'a si stralucirea acelei lumine, care e Fiulu inca e eterna, Razele esu din sóre, stralucirea nu ataca frumseti'a acelu'a, asia si Fiulu nu se desparte de Tatalu. Si ce e acést'a? de nu a fire Domnedieu?

Dar' Christosu nu e numai Domnedieu, fara si *omu*. S. Mateiu si Luc'a demustra antenatii Lui de dupa trupu, si cu o certitudine minunata descrie generatiunea Lui dela celu din urma principe judaicu pana la Davidu, pana la Jacobu, Isaacu, Avramu si printr'o seria neintrerupta a Patriarchiloru pana la omulu celu dintâiu.

Sângele acest'a nu e sângele Fiului omenescu? *"Domnedieu s'a nascutu din sementi'a lui Davidu"* si spre implinirea promisiunei *"s'a nascutu din muliere"* *natum ex muliere*.

Multe retaciri s'au escatu din aceste cuvente. Unii diceau ca Mari'a ca mam'a lui Isusu, nu e mam'a lui Domnedieu, altii, ca Christosu e nascutu dupa cum sunt nascuti si alti ómeni. *Dara Christosu e nascutu din Mari'a cu lucrarea spiritului santu*.

Se vedemu inse cum se aréta in continuu ambele aceste firi in unic'a persóna a Domnului nostru Isusu Christosu?

Incepemu dela nascere. Isusu Christosu voiesce

¹⁾ Vedi Nr. 21 ex 1888.

a fi nascutu in parasire totala, de refugiu isi alege o pescera seracésca, de léganu, o iesla. Poté-ati negá cá acésta nu e nascerea unui omu?

Dara cautati de alta parte, cetele ceresci se scoboru, se aréta steu'a, pastorii, magii, judeii si paganii i-se inchina Lui. Unu Erode se turbura, si turburarea s'a si-o ascunde sub unu respectu ipocritu. Angerii canta de asupra ieslei. Nu e acést'a scoborirea lui Domnedieu?

La 40 dile dupa nascere se presenta in beserica spre a oferí doue turturele. Nu e acést'a ofertulu fiului unui seracu? Si éta totu atunci acelu batrenu, carele asceptá a vedé pre Mantuitoriulu lui Israilu ilu intimpina. Acésta intempinare e proba cá acél'a este Fiulu lui Domnedieu.

Amenintiatu de Irodu, fuge in Egiptu. Éta fug'a omului. Dara angerulu care ilu insciintéza pre Josifu despre ace'a, Magii, cari in modu miraculosu se intorcu in tier'a loru, nu sunt acesti'a contra-semnele petrecerei lui Domnedieu pre pamentu?

Cresce in vârsta si in intieleptiune, asiu dice cá se deschide limb'a si cugetulu lui. Éta conditiunea omului. Dara priviti-lu candu e de 12 ani siede in mijloculu dascaliloru, si toti ilu admira. Éta intieleptiunea lui Domnedieu. Maria si Josifu se apropia de elu, Josifu cu tacere respectuósa, dara Mari'a cu anima de mama, nu póte se nu dica: „*Fiule, pentru ce ai facutu acést'a?*“ Éta omulu care e reprobatu si acusat! Si ce respunde Christosu! „*Pentru ce m'ati cautatu, au nu ati sciutu cá in cele ce sunt ale Tatalui meu, se cade mie se fiu*“ (Luc. II. 49). Ce respunsu sublimu! Christosu intru simplicitatea s'a nu recunósce altu Parinte, de catu pre Domnedieu Tatalu, lucrurile acestuia sunt lucrurile sale. Cas'a unde trebue cercatu este afara de foculariulu casnicu, e cas'a lui Domnedieu.

Intr'o dí candu scote pre cei ce vendeau si cumperau in beserica afirma cá e Domnedieu care judeca. Merge la Jordanu si se dimite a primí botezulu, éta omulu cu tota asemenarea unui peccatosu! Dara ceriulu se deschide, Spiritulu santu se scobóra, si se aude cuventulu lui Domnedieu „*Acest'a e Fiulu meu celu iubitu*“ si Domnedieu se manifestéza la botezu.

Se duce in pustia cá se cunósca tentatiunile, éta omulu. Cu putiene cuvente alunga pre diavolulu. Éta Domnedieu!

Sufere fóme, cá unu omu, dara vinu angerii si-i aducu se manance, éta Domnedieu.

Adórme in naia in mijloculu unei fortune, se odichuesce omulu, inse candu se trezesce, la unu semnu marea se linistesce, si toti i- dîcu: „*cine e acesta de care si marea asculta?*“ éra Elu dice: „*Eu sum Domnedieu*“.

Se supune slabitiunei cá omulu, dara vindeca

tote nepotintiele pentru-cá e Domnedieu. Satura cu pane pucina si cu pesce multime multa de omeni. Aceast'a e lucrarea lui Domnedieu. Fuge dinaintea inamiciloru sei cá omu, dara diavoliu fugu dinaintea Lui. Éta poterea lui Domnedieu.

La mormentulu lui Lazaru plange si se intristéza. Éta omulu! La cuventulu Lui inse mortii reinvia. Éta Domnedieu! Despre sine dîce: „*Eu si Tatalu un'a suntemu*“ si se acusa cá unu impostoru, pre candu in muntele Tavorului i-se aréta Moise si Ilie cá se marturiséscu despre Elu.

Fiulu lui Domnedieu vindeca nepotintiele, la unu semnu se deschide limb'a, servulu sutasiului recastiga sanetatea, o muiere numai prin atingere de pól'a vestimentului Lui se vindeca, orbii vedu, mutii vorbescu, surdii audu, schiopii ambla, mortii reinvia. Éta Domnedieu! Fiulu omului inse e fara potere inaintea judecatoriloru, inaintea inamiciloru sei.

Ilu vedu ingenunchiatu spelandu peciorele inetiaceiloru sei, si in acestu actu salutu umilinti'a fiului omenescu. Ilu vedu totu acolo mutandu vinulu in sange, si in acést'a salutu atotupoternici'a Fiului lui Domnedieu.

In gradin'a Getsemani ilu vedu singuru parasitu de catra toti ai sei, cari unu momentu nu potura priveghia cu elu. Éta nepotinti'a omenésca ce se succumba. Dara ilu vedu totu odata cu majestate liniscita standu inaintea judecatoriloru sei, vestindu cá a sositu or'a intunerecului. Merge inaintea inamiciloru sei, cari la unu cuventu alu Lui cadu inapoi. Éta in acést'a se descopere poterea lui Domnedieu!

Urmarindu-lu la judecata, vedemu pusa asupra capului Lui cunun'a cea de spini, pre trupulu lui o manteua de purpura rupta, in manile lui o trestia de batujocura, preotii ilu incungiura si-lu acusa, poporulu ilu reclama pentru mortea crucei. Éta omenirea in rusinea s'a! Priviti-lu inse cum vorbesce inaintea lui Pilatu despre adeveru, cu ce linisce majestósa dechiara, cá nu e Imperatu, cautati-lu, la o privire a Lui, celu-ce l'a fostu negatu, plange cu amaru! Éta domnedieirea intru eserciarea drepturiloru sale, care pre toti i- dominéza cu poterea s'a, si tradatoriloru sei inspira remorsuri teribile, ce spaimanta pre judecatori. Toti inimicii l'au trasu la judecata, pentru-cá e fiulu omenescu, dara totu nu ar' vré se-lu judece, pentru-cá e Finlu lui Domnedieu!

Éta-lu pre cruce! inimicii Lui clatau din capete si-lu insultau in agoni'a Lui. Aceasta e mortea unui omu. Dara totu atunci sórele se intuneca, pamentulu se cutremura, catapetésma besericeii se rupe din susu pana josu. Éta mórtea unui Domnedieu!

Vediendu-lu morindu, suntemu constrensi a dice; éta asia se gata omulu! dara in momentulu mortei sale, dupa ce a datu unu versu de o potintia supra-

omenéscă, suntemu constrensi a marturisi cu sutasiulu: „*Cu adevăratu Fiulu lui Domnedieu a fostu acest'a*“.

Éta in tóte aceste Domnedieu in continuu se aréta deodata si omu. Isusu Christosu e Domnedieu, pentru-că nemarginita se redica puterea lui cea domnedieéscă, si e omu, pentru-că se simte supusu doreriloru.

Si cum se potu esplicá aceste contraste ce se vedu in viéti'a lui Isusu Christosu? Esplicarea unica e ace'a, că: Isusu Christosu e Domnedieu si omu.

Dara unde Isusu Christosu mai invederatu se aréta că Domnedieu si omu este actulu inmormentarei si mai alesu alu inviarei Lui, carea intre tote minunile lucrute de Christosu este cea mai importanta, singura destula spre a formá o proba peremtória, despré acea că Christosu este: Domnedieu si omu. Si intru adeveru, pentru-că prevestindu Christosu inviarea s'a aceast'a totdeauna a o presenta că semnul celu mai luminatu alu misiunei sale divine, éra s. Paulu nu se teme a afirmá, că speranti'a crestinului e inzadarnica, déca Isusu Christosu nu a inviatu — Insi inimicii Lui au cunoscutu puterea demonstrativa a inviarei, pentru-că au pusu pazitori la mortu, si in decursulu vécuriloru toti inimicii inviarei nemica nu au intrelasatu spre a distruge evidenti'a acestei fapte capitale, si inca au avutu curagiu a dice, că cărtille ce comemoréza acele fapte nu suntu istorice, ci este numai o legenda! Consensulu scrietoriloru din cei dintúiu ani ai crestinatatei, scrietori eretici si pagani intarescu cele ce suntu scrise in evanghelie. Acesti scrietori nu au potutu se fia sedusi facia de acésta fapta, neci au avutu dorintia de a fire sedusi, căci la asiá cev'a nu aveau neci unu interesu.

Dara apoi cetiti Evangeliile! si intrebu: pescari fara invetiatura, fara scientia si educatiune, potutu-ar' fi se faca o atare istoria de unu caracteru asiá elevatu si sublimu?

Scoboriti-ve in consciéti'a voastra si ve intrebatu pre voi insive, consultati poterile vostre fire-ati fi fostu capaci de atata?

A scrie o icóna de frumsetia asiá de morala cum straluce in Mari'a, Josifu si Elisavet'a, a imaginá unu erou asiá stralucitu, de o viétiá curata, de o moralitate asiá santa, de o invetiatura asia divina, cum e Isusu Christosu, a scrie cu seriozitate, că o vergura va concepe si va nasce, a predice că acestu Fiu va imparati in tóta lumea, si in acésta predicere a intretiese unu ce sublimu si suprafirescu, a face istoriculu unei vietii, intru carea totudeun'a straluce unu caracteru indoitu de umilintia si grandetia. Spune-ti-mi fire-ati voi capaci de atat'a?

Consultati trecutul! intre celebritatile literarie pre cari i- cunosceți ori vi le face cunoscute istori'a, fire-ar' numai un'a singura, carea ar' fi fostu capace

a face aceasta descriere? Nu e atare, nu e asiá ce inventéza ómenii — esclama si Rousseau. Omulu lasatu pre geniulu seu propriu, neci odata n'ar' fi potutu face atare descriere.

Si apoi cum ar' fi fostu in stare se si faca asiá ceva, si inca astufeliu că istori'a unui Domnedieu si omu se fia crediuta de generatiunea omenesca? Consultati consciéti'a si mintea vóstra, si veti fi constriinsi a dice, că cartea ace'a nu e a omului, nu pote se fia dela omu, ci acele cărtille sante suntu istorice inspirate de Domnedieu, si déca sunteti logici, sunteti siliti a deduce, că Isusu Christosu e Domnedieu si omu, că Acel'a prin carele tóte s'au facutu e totu Acel'a prin care s'a facutu omulu si a locuitu intre noi, că Acel'a e Isusu Christosu: Domnedieu si omu.

Déca Isusu Christosu e Domnedieu si omu, ce trebue se facemu? Trebue se-i credemu si se-lu adoramu. Asiá au facutu geniile si artele, asiá a facutu scienti'a si ómenii cei mari, asiá trebue se facemu si noi. Artile au crediutu lui Isusu Christosu! Ele iuspirate si sustienute de credinti'a lui Isusu Christosu, au adornatu panzele, au sculptatu petrile, si marmorele, au tornatu metalele, si au aredicatu acele catedrale magnifice, care au óre-si-careva asemenare cu acele ce a vediutu s. Joanu in visiunea s'a (Apocalypsu).

Asiá a facutu geniulu, a crediutu in Isusu Christosu si l'a adoratu in monumentele cele neperitórie, apologeticii au combatutu pre inimicii lui Isusu, poetii i-a consacratu lyr'a loru inspirata. Asiá a facutu scienti'a, prin mijlocirea acelor'a cari nu au fostu cuprinsi de spiritulu sofismeloru.

Asia au facutu ómenii cei mari. Acestia au crediutu in Isusu Christosu, ore nu a fostu credinti'a lui Isusu Christosu: credinti'a imperatiloru celoru vestiti? in mijloculu republiceloru, nu a fostu ace'a credinti'a lui Christosu carea le-a sustienutu? Si inca si adi in butulu fortiarei ereditóru lui Voltaire, credinti'a lui Christosu e ace'a, carea face totu ce e mare si adevăratu in scientia.

Voiti se-mi opuneti negarea vre-unui apostatu? Dara ce e, ce póte fi cuvéntulu unui romantieru, alu unui poetu, ori alu unui jurnalistu, alu unui profesoru facia de cuvéntulu puternicu alu poporeloru, cari credu, că Christosu e Fiulu lui Domnedieu? Si ce e legiunea eroriloru contemporane, déca se va asemená acést'a cu armat'a cea neinvinsa carea e imprasciata preste totu pamentulu. Socotiti numai! Noi suntemu mai bine de 200 milioane, cari cá unu omu ne miscamu, si fara a vorbi despre acei scrietori alesi, cari forméza avantgard'a acestei credintie, acolo vi-su pontificii, episcopii, preotii, si ore acesti'a suntu de a se asemená cu unu redactoru de jurnale?

Vedeti acolo pre marginea riului, unu pruncu,

care arunca o pétra în apa, crediendu că ap'a ace'a se va reintorce la sorgentele seu, ap'a inse continua cursulu seu si se vérsa în mare. Asia stà treb'a si cu celu necredintiosu. Pâna candu generatiunile se succedu si credu în Christosu, celu necredintiosu aredica pétr'a, crediendu că generatiunile nu voru mai merge la Christosu, acele inse neîncetatu repetéza strigatulu s. Paulu „*Caritatea lui Christosu me rapescce, cine me va despartí de Isusu Christosu*“.

Totusi, pentru ce voiescu inimicii lui Christosu se spintéce pre Christosu? pentru ce voiescu ei se respinga pre Christosu? În interesulu lui Domnedieu ar' respunde ei! — Dara nu sciti că unu tata de nu mai are fiu, nu e mai multu tata. Voi în loculu lui Domnedieu, care consoléza, si insanetosieza, faceti unu Domnedieu reu si egoistu cum sunteti însive voi. Domnedieu nu e numai potere, fara si iubire. Lasati pre Isusu Christosu pentru popóra, mai bine si mai lamuritu de catu Elu nemene níu ne face mai cunoscuta bunatatea cea nemarginita a Domnedieului nostru.

Ar' fi dora în interesulu omenimei? Ce diceti? Smulgeti si ve renegati de Christosu Domnedieu si omu, spuneti, ce simbolu voiti se presentati omenimei? Cu ce voiti se ve apropiati de cei ce suferu? la cei avuti si la cei seraci? Ce voiti se întendeti în manile poporului carele suferu? Candu dela poporu se va rapí Christosu, unde va merge acestu poporu seracu de a-si concrede secretele animei sale? La ce semnu va alergá spre a-si afá adapostire sufletulu seu, candu sufletulu lui nu va mai poté suportá necasurile. Seau déca nu voiti se ni-lu lasati pre Christosu pentru iubirea religiunei Lui, lasati-ni-lu pentru iubire de filantropia.

Cum!? de acuma înainte se nu mai fia permis parintelui de familia cá obositu de lucrulu septemanei se vina de a se odihni sub umbr'a crucei spre a afá putienu curagiu? Mam'a se nu mai pota conduce în beserica pre fic'a s'a de a-i aretá pre Christosu si a o întari contr'a ispiteloru si scandaleloru lumei! Muierile, mamele si fetele vostre nu voru mai poté veni se planga langa peciorele lui Christosu spre a implorá darulu celu cerescu pentru peccatele sale si rentatile celoru necredintiosi? Mai multu se nu mai fia permis lui Christosu de a-se apropiá de buzele celui moritoriu, spre a-i ajutá în acelu momentu estremu.

Cei ce voiescu se scota pre Christosu si credinti'a Lui din lume, mai antaiu se scóta patimele si vestea Lui, pentru-cà se sciti că în diu'a ace'a candu credinti'a lui Christosu vá disparé dintre ómeni nu va remané alta ce, de catu a ne acoperi fruntea cu manile si a acceptá o pedépsa teribila, atunci vá supraveni o defacere sociala, poporulu în locu de cruce vá portá pumnalu care se va aruncá în manile lui, si patri'a va fi silita a se înaltá la calvaria si

va mori între sfasierile strainiloru fara a-i se acorda pardonu, cum i-a datu si-i dá Christosu, si va lasá filorulu sei numai blastemu, cá li-a rapitu credinti'a lui Isusu Christosu, pentru-cà restiguitorii unei tieri, ai unei natiuni suntu acei'a, cari rapescu dela poporu si dela patria credinti'a Mantuitorului.

Zabraníu, 31 Octobre 1888.

J. Borosiu,
parochiu.

Salutarea angerésca séu „Nascátore de Domnedieu“.

(Prelegere practica pentru elevii scolei populare).

Pecatele în contr'a sperarei.

Ce însémna a sperá? Dela cine astépta omenii tote? — Pentru acui merite astépta omenii tote dela Domnedieu? — Ce speramu noi omenii dela Domnedieu? (vedi tractatulu despre sperarea crestinésca!

În contr'a acestei virtuti pecatuesce:

1. Acel'a, carele nu se increde în Domnedieu, va se dica acel'a, carele se indoiesce despre fericirea, ce are se o astepte dela Domnedieu; se indoiesce despre midilocene date de Domnedieu spre ajungerea fericirii pentru carea suntemu creati; cu unu cuventu acel'a, carele se indoiesce ori dubitéza despre bunatatea lui Domnedieu. Unu atare omu cugeta si dice în sine: Cine scie, ore dá-mi vá Domnedieu aceea, de ce am trebuintia! Unu atare face intogm'a dupa cum a facutu Moisa, candu s'a indoitu la stanc'a din carea i-a scosu apa.

2. Acel'a, carele desperéza în darulu lui Domnedieu, unu atare cugetu si dice în sine: Domnedieu nu-mi póte si nu voiesce se-mi ajute. Unu atare omu nu crede în atotu-potenti'a si în îndurarea lui Domnedieu. Atare omu pecatuesce greu intogm'a dupa cum au pecatuitu Jud'a si Saulu.

3. Prin incredere aroganta, adeca candu cinev'a nu se folosescce de midilocene date de Domnedieu spre fericire, de si altu cum speréza a ajunge la fericire, dupa cum a facutu barbatulu din s. evangelia, carele a disu: *eu am pecatuitu etc.*

4. Lenesii si pradatorii, cari astépta ajutoriu dela Domnedieu, fora de a-si impleni datoriile.

5. Cei superbi, cari în superbi'a loru, uitandu-si de ei cá suntu fiintie marginite, dicu cá nu au lipsa de ajutoriulu lui Domnedieu, cari prin urmare dicu în sine cá ei insi-si si potu ajutá în tote întreprinderile loru.

6. Impacientii, adeca acei'a, cari murmura în contr'a lui Domnedieu céca nu le asculta îndata rogatiunea; ori déca Domnedieu li tramite câte o-data si suferintie în viéti'a acést'a.

7. Toti acei'a, cari neglegu s. rogatiune si nu primescu s. Sacramente.

8. Toti acei'a, cari se baséza mai multu pre averi si protectiunea altor'a, de catu pre voi'a si dereptatea lui Domnedieu, si in fine.

9. Toti acei'a, cari se folosescu de midilocé superstitioase spre a castigá ajutorie de ori-ce natura in viati'a acést'a, d. e. prin jocu de loteria si sapare dupa comori.

Observatiune.

Catechetulu trebuie se imprime prin repetire tote faptele din punctele acestea 9 in memori'a si judecat'a baietiloru, cu deosebire in a adultiloru cá unele, cari-su indereptate in contr'a sperarei, pentru-cá se se scéie ferí de ele in viéti'a.

Pecatele in contra rogatiunei: „Tatalu nostru“.

In contr'a rogatiunei acestei'a pecatuescu omenii cari nu se roga. Pecatuescu pentru-cá Domnulu nostru Isusu Christosu ni a demandatu se ne rogamu, dicundu: „rogative“!

In contra cererei antaie pecatuescu:

Toti acei'a, cari nu se roga, cari vorbescu in bajocura despre Domnedieu si in fine totii peccatosii.

In contr'a cererei a dou'a pecatuescu:

Toti acei'a, cari prin vorbiri si bani ajuta cá se se inmultiesca numerulu necredintiosiloru, d. e. candu cinev'a ar' vinde si imprasciá in publicu carti ateistice adeca de cuprinsu contrariu religiunei crestine, — candu ar' contribuí la edificarea unei sinagoge, ori candu ar' dá la altii ocaziune se pecatuesca.

In contr'a cererei a treia pecatuescu:

Toti acei'a, cari indémna pre altii la peccate, cari insi-si pecatuescu, cari-su lenesi in facerea fapteloru bune, cari neglegu faptele celea bune, si acei'a, cari-su impacienti.

In contr'a cererei a patr'a pecatuescu:

Toti avarii, pradatorii, insielatorii, usurarii, invidiosii, si cu deosebire acei'a, cari suscepú s. sacramentu alu eucharistiei cu nedemnitare.

In contr'a cererei a cincia pecatuescu:

Toti acei'a, cari nu dau semne de parere de reu pentru peccatele facute, va se dica, cari nu facu penitentia si cari nutrescu simtieminte inimice.

In contr'a cererei a siésa pecatuescu:

Toti acei'a, cari amagescu pre altii inducându-i la peccate, si in fine.

In contr'a cererei a sieptea pecatuescu:

Toti acei'a, cari nu se marturisescu, cari causéza dauna la altii si-i intristéza

In contr'a rogatiunei: „Salutarea angerésca“ pecatuescu:

Toti acei'a, cari néga virginitatea Preacuratei vergure Mari'a si cari nu dicu acést'a rogatiune santa cu pietate cuvenita.

Toti omenii, cari facu peccate de acestea, mintiescu de atatea ori, de cate ori dicu rogatiunea: Tatalu

nostru, toti aceia vatama pre Domnedieu si prin aceea lu provóca insi-si se-i pedepsésca dupa meritu.

Obligamintele cari ni-se impunú prin rogatiunea „Tatalu nostru“, la fia-care cerere si anume: Candu dicemu rogatiunea: „Tatalu nostru“, atunci trebuie se o dicemu in acelu intielesu si cu acelu propusu firmu asia in catu faptele din viéti'a nostra se nu-si contradica cu rogatiunea; de aceea:

1. Noi trebuie se le facemu tote spre onorea lui Domnedieu, se le sacrificamu tote numai lui Domnedieu se fimu firmi in credinti'a lui si se ne ferimu de sectele necredintiosiloru (ereticiloru).

2. Se ne nisumú a aduce si pre infideli in beseric'a Domnului nostru Isusu Christosu; pentru-cá imperati'a lui Domnedieu, sant'a beserica, se se latiesca din ce in ce totu mai tare, cá in urma se fia una turma si unu pastoriu.

3. Se se nisúesca fia-care din pusetiunea lui a impleni voi'a lui Domnedieu cu tota acuratetia, asia in catu si altii din impregiuru ori supusii lui se-lu pota imitá. In lipse si necasuri se aratamu pacientia, ér' pre intristati se-i mangaiamu.

4. Se lucre cu diligitia, se crutie, se ajute pre seraci si se primésca adese-ori si bucurosu s. sacramentu a-lu eucharistiei.

5. Se-i para reu de peccate, pre acelea se-le marturisésca, se se emendeze si se ierte din ánima pre aceia, cari l'au vatamatu.

6. Se incungiure pre omenii si locurile acelea cari lar' induce la reu. Trebuie se priveghieze si se se roge.

7. Trebuie se se cugete bine si se incungiure ori ce peccatu, si déca a fostu atát'a de nefericitu se pecatuesca, atunci numai de catu fora intardiare se faca penitentia adeverata cá crestinii cei de antaiu.

Cá ce succéda unui fia carui'a dintre noi tote acestea, atunci trebuie se ne rogamu de ajutoriulu Preacuratei vergure Mari'a cá se intrevina pentru noi la Fiulu seu si Domnedieulu nostru Isusu Christosu si se ni asculte rogatiunea.

Déca ne vomu indreptá viéti'a in modulu acest'a si ne vomu rogá asia, atunci Domnedieu ne va audí si ajutá totu dea un'a, de cate ori ne vomu rogá, decum-va va aflá. cá aceea de ce ne rogamu va fi spre mantuirea sufletului nostru.

G. M.

Casuri practice din teologi'a morala

de Dr. Isidoru Marcu, profesoru in seminariulu teologicu din Blasiu.

Casulu 1 Vorbindu cu unu cunoscutu — de pre Muresiu — despre materi'a santei Eucharistie, mi-a disu: cá in comuna sa natala N. — unde dintre spicóse se cultiva mai alesu secara, éra graulu numai in mesura mai mica, — omenii ducu la prescuraritia

farina, de care au, adeca altii de grau, altii de secara, dar' totusi cei mai multi duc farina de secara. Prescuraritia tota farin'a adusa, fara neci o deosebire, o mesteca la olalta si pregatesce din ea prescurile, cari credintiosii le duc la s. beserica si din cari parochulu localu preface sacrificiulu liturgicu, fiendu elu de parerea, cà ori ce pane este apta la celebrarea s. liturgie. Ore corectu lucra parochulu comunei N?

a) Inainte de tôte trebue se preitemu cà la perfacerea stei liturgie se recere pane de granu pregatita cu apa naturala ¹⁾. Deunde panea pregatita din atari cereali, cari dupa judecat'a si usulu omeniloru in specia se destingu de granu, nu este materi'a valida a santei Eucharistie. Missale Rom. dice: „si panis non sit triticeus, non conficitur sacramentum“. Prin urmare este falsa opiniunea parochulu din N., care sustiene, cà s. Eucharistia se ar' poté perface din ori si ce pane.

La obiectiunea: cà un preste totu loculu se produce granu, din care s'ar' poté prepará panea receruta la s. Eucharistie, respundem cu s. Toma: cà desi nu se produce granu in tote tienuturile, totusi usioru se pote transporta in tote tienuturile, catu este de lipsa la perfacerea acestui sacramentu ²⁾.

In casulu de facia, ce privesce panea de secara, acést'a dupa unii moralisti este materi'a invalida, de ore-ce secar'a nu este numai o variatiune a granulu, ci in specie se deosebesce de acést'a, asia càtu din sementi'a de granu neci sub una impregiurare nu resare secara. Altii din contra afirma cà secar'a numai in accidentie se destinge de granu, asiá catu din granu in locuri mai sterile pote se se face secara; dar' si dupa acesti'a panea de secara este materi'a dubia la perfacerea s. Eucharistie ³⁾. Candu este vorb'a despre valoarea sacramentelor inse, pecatuesce greu preotulu acel'a, care intrebuintiá materi'a dubia, afara de casulu necesitatei extreme⁴⁾. Asiá dara ori diferesc secara in specie de granu, ori diferesc numai in accidentie, totusi neci in unu casu nu este iertatu a consacrâ in pane de secara.

b) Desi nu este iertatu a consacrâ in pane de secara, totusi este permis a celebrá cu pane cópta din granu sacaretiu, numai catu granulu se fia in preponderantia.

Asemenea neci celelalte cereale in cuantitate mai mica mestecate in granu nu facu illicita celebrarea in pane pregatita din o atare mestecatura. Déca inse elementele straine ar' fi in aceasi mesura, in care este si granulu, séu plane ar' fi in mesura mai mare

¹⁾ Concil. Florent., concil. prov. I alu provinciei besericesci de Alba-Juli'a si Fagarasiu tit. V. c. 4., catechism. Rom. p. 2. c. 4. n. 13.

²⁾ d. Thoma. Aquin. 3. q. 74. a. 1. ad 2.

³⁾ S. Alphonso Theol. mor. lib. VI. n. 200.

⁴⁾ Pap'a Innocentiu XI. sub n. 1. condamna propusetiunea: „Non est illicitum in sacramentis conficiendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti“.

de catu acést'a, atunci panea preparata din atare granu mestecatu, nu este materia valida la perfacerea sacrificiului liturgicu. Despre acést'a trebue instruat poporulu si cu deosebire femeile cari facu prescurile ¹⁾. Cu respectu la panea preparata din granu mestecatu s. Tom'a scrie: „Si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia hujus sacramenti (i. e. Eucharistiae). Si vero sit magna permixtio, puta ex aequo, vel quasi, talis permixtio speciem mutat, unde panis exinde confectus non erit debita materia hujus sacramenti“ ²⁾.

Din cele precedente apare ca parochulu din N. celebrandu cu pane, in care precumpanesce farin'a de secara, pecatuesce greu, de ore-ce panea de secara este materia dubia si illicita, ma fórte probabile cà este chiaru invalida la perfacerea sacrificiului liturgicu.

Resolvierea casului 2 din numerulu 2.

a) A gresitu parentele Comodu concrediendu manipularea vinului pentru s. liturgia cristicului (fetului) neespertu in ace'a. Ar' fi trebuitu se-lu invetie cum are se conserve vinulu, si déca nu l'aru fi potutu capacítá, se-lu fi manipulat insusi parentele Comodu. Reverenti'a care trebue se o avemu facia de preasantulu trupu si de preapretiosulu sange alu Domnului nostru Isusu Christosu, ne impune strins'a datorintia de a portá cea mai mare grige de elementele destinate la perfacerea sacrificiului liturgicu.

Pre venitoriu ar' lucrá intieptiesce parentele Comodu, déca la casulu candu beseric'a ar' avé vinu, vinulu destinatu pentru s. Liturgia l'ar' torná inca de tómn'a (cá mustu) in unu vasu deosebitu si ar' grigi, cá acel'a se se manipuleze de catra vre unu pricepatoriu. De cumv'a inse beseric'a nu are vinu atunci se fia cu cea mai mare atentiune dela cene-lu cumpera, de ore-ce acum, candu falsificarea vinurilor este atatu de désa, cumparandu vinu la s. Liturgia de prin ospetaria si dela persone nenunoscutu ori de unu caracteru suspectu, usioru ar' poté cumperá vinu artificialu, in loculu celui naturalu. Pre candu s. Beserica ne invetia, cà la perfacerea sacrificiului liturgicu se intrebuintiamu „vinu de vitia“ fiendu-cà si Domnulu nostru Isusu Christosu „vinu de vitia“ a intrebuintiatu.

b) Pecatuesce greu par. Comodu consacrandu in vinu ocutu pentru irreverentia facia de s. Eucharistia.

a) Decumv'a vinulu in urm'a coruptiunei a trecutulu cu totulu in ocutu, atunci nu e materia valida, din cauza cà ocutulu cá vinu esentialmente coruptu nu mai are natur'a genuina a vinului. Perfacundu in ocutu, sacramentulu remane neperfectu séu mutilatu ³⁾.

¹⁾ S. Alphonso l. c. lib. VI. n. 201.

²⁾ 3. 9. 74. a. 3. ad 2.

³⁾ S. Alphonso l. c. lib. VI. n. 206, d. Thoma. 3. q. 74. a. ad 2.

β) Déca vinulu nu si-a perdutu cu totulu natur'a genuina, ci numai s'a inacritu (infloritu, muceditu etc.), atunci avemu se consideramu gradulu inacrirei. Decumv'a vinulu este forte acru, cine consacra in atare vinu, afara de casulu necesitatei, pecatuesce greu, dar' consecrarea este valida ¹⁾.

Par. Comodu inse nu din necesitate, ci din comoditate si indolentia a celebratu cu vinu inacritu. Ergo. . . .

La casu candu vinulu e numai pucinu inacritu, in lips'a altui vinu se pote intrebuintia fara nece unu scrupulu. S. Alphonso (cu alti moralisti) dice: „Deficiente alio vino liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum tantum parum aescens sive non notabiliter acidum ²⁾“. Casulu acest'a ar' poté ave locu facia de preotii, cari celebréza in o beserica straina, seau cari nu potu insisi dispune de administrarea vinului. Par. Comodu inse nu vine in cadrulu acestor'a.

In fine-i tragemu atentiunea parentelui Comodu asupra canoneloru sinodului archidiececanu din an. 1869, cari in can. 4 dispunu că: „Deosebita grige se porte preotii că sant'a Eucharistia se se perfaca din prescura de granu curatu, si din vinu bene conservatu, neci una data intrebuintiandu spre scopulu acest'a vinu inacritu, mestecatu cu alte beuturi, ori altu-cum stricatu“.

Documente istorice

Continuare din Nr. 3.

Versiunea româna a documentului I.

Eminentissimiloru si Reverendissimiloru Domni!
Préveneratiloru Patroni!

Caus'a intardiarii de a satisfacé obligamentulu meu, ce am de a scrie Eminentiloru Vóstre a fostu acea, că porunciudu Majestatea Sa Apostolica Ilustrissimului Nostru Episcopu ³⁾ că se tramita unu calugaru din monastirea Blasiului in partile Banatului in satulu Savran (adi Zavrani), care se conduca pre acei fórté pucini uniti, cari se afla in satulu numitu, si totu-odata se aiba grige de Sant'a Unire, că proponendu-o pre-cātu va fi posibilu se o latisca in ténenurile Banatului; si fiindu-că voturile fratiloru cadiura asupr'a mea, eu am fostu tramisu aici pentru acelu scopu din partea Episcopului, deci am aseptatu, că se ajungu autaiu la loculul meu destinatu, că se potu referá Eminentieloru Vóstre totu, ce me atinge.

In urm'a urmeloru am ajunsu din Blasiu la Temisiór'a, unde cu afectu parintiescu m'a primitu Escelentissimulu Domnu Franciscu Antoniu Engl, episcopu de ritulu latinu, jurisdicțiunea caruia inse se estinde si asupr'a aceloru pucini uniti de ritulu grecu ⁴⁾ din diececea sa a Cianadului,

¹⁾ d. Thoma I. c.

²⁾ I. c. lib. VI. n. 207.

³⁾ Episcopu alu Albei-Julie si Fogarasu a fostu pe atunci Atanasiu Rednicu, care guvernase diececea dela 1764—1772. (Acte si fragm. pag. 113).

⁴⁾ Casulu acest'a e analogu cu alu greco-catoliciloru din diececea Oradei-mari, cari inca erau sub jurisdicțiunea episcopiloru Oradei de ritulu latinu inainte de ce li s'ar' fi datu episcopu de ritulu lor.

care cuprinde in sine totu Banatulu; fiindu aici unitii, precum disei, fórté pucini si nu 'su atátia la numeru, că se póta avé pentru acuma episcopu propriu; am remasu in Temisiór'a pe tempu cam de diece dile, pâna-ce am fostu esaminatu din Pastoralu ⁵⁾ in consistoriulu loru, pâna-ce am depusu juramentulu de fidelitate si obedientia si pâna-ce am primitu decretulu facia de dotatiunea anuale, care e 200 floreni afara de deputatu in produse naturale; de aici am mersu la Savran, unde me aflu acum si unde n'am aflatu, decâtu numai unspre-diece casutii miserabile, dintre cari numai dóue suntu unite; inse reulu celu mai mare e, că beserica nu este de feliu, si nu este cev'a locu cuviintiosu unde se se póta celebrá Sant'a Liturgia, lipsescu vestmintele sacre, speru inse că nu preste multu voiu fi provediutu cu o parechia de acele; despre tóte aceste am facutu deosebita relatiune Escelentissimului Domnu Episcopu si Escelentissimului Domnu Presiedinte ⁶⁾, precum m'au poruncitu, candu eram la Temisiór'a promitiendu că me voru ajutá in tóte. Totu-odata am asternutu si parerea mea (avendu porunca si despre acea) facia de modulu de a readuce aceste sate dela calea perirei la calea mantuirei adeca dela Schisma la Sant'a Unire, si opiniunea mea erá, că acum'a se se intemeieze unu satu din trei sute, séu celu pucinu din dóue sute de familie, dandu-le loru pamenturi intravillane si estravillane, catu se fia destolu pentru unu economu bunu, fiindu-că pamentu este destolu — precumu audu — nu departe de aici tocm'a pentru unu satu bunu, si că in satulu acest'a se nu se primésca numai acei'a, cari voru profesá Sant'a Unire, scutindu-i celu pucinu pre trei ani dela sarcin'a contributiunei, că se póta reusi in conducerea economiei; mai departe, că se se zidésca o beserica decente precum si o casa parochiale onesta, pentru-că la Savran si acést'a lipsesce, din care cauza eu acum siedu in Gutténbrun, intr'unu satu nemtiescu, — fórté

(Istori'a diec. Oradei-mari partea II pag. 9—10). Totu la asemene sórte ar' fi fostu osenditi si greco-catolicii din Ardealu de cátra episcopulu de ritulu latinu Georgiu Mártonfi, decu episcopulu nostru de b. m. Joann Pataki nu ar' fi amblatu si staruita la locurile inalte, că se se canoniseze cátu mai tute episcopu sa independinte de Alba-Julia si Fogarasu. (Vedi Istori'a bes. Petru Maioru § 3 pag. 79).

⁵⁾ Fapt'a acést'a destulu adeveresce neinerederea latiniloru in catolicii de ritulu grecu, prin ce tare si adeseori au stricatu propagarea Santei Uniri. Consistoriului latinu dela Cianadu nu s'au incrediatu neci in sciinti'a, neci in fidelitatea calugarului nostru Alessiu Muresianu, desi au sciutu, că filosofu si cursurile teologice le absolvase la Rom'a la anulu 1765 si inca cu succesu eminent si afara de acea, că 3 ani functionase cá profesoru la Blasiu si doi ani cá parochu in Alba-Carolin'a dela 1768—1770, ei totusi lu- sapusera la esamenele loru si poftira că se jure loru obedientia si fidelitate, ce nu erá necesariu a pretinde dela calugaru, care a profesatu, sermanulu, 1 óra obedientia superioriloru Ordului, a 2 óra Propagandei, a 3 óra Ordinariatului (la reintórcere in diecesa) si a 4 óra episcopului latinu. Ce contrastu, ce deosebire mare nu vede istoriculu la punctulu acést'a intre procedur'a observata din partea latiniloru facia de calugarulu románu si intre procedur'a clerului románu facia de calugarulu latinu. Clerulu románu la anulu 1739 se aduná la Sinodu in frunte cu episcopulu seu in costea caruia erá teologulu latinu; clerulu románu la punctulu 4-lea alu acteloru sinodale pretinde, că teologulu latinu dupa *daten'a vechia* a diecesei, se depuna juramentu de fidelitate si obedientia episcopului diecesanu, cum au pretinsu si latinii mai tardia dela Alessiu Muresianu. Calugarulu latinu se subtrage dela acelu juramentu si totusi ce se vedé? Auctorului cártii »Symbolae« partea II pag. 546 spune chiar, că teologulu latinu acelu juramentu nu potea se lu- face de capulu seu si neci nu l'a facutu, (»cui ex se ipso jus non competeat desideratum sacramentum dicendi«).

Dar' episcopulu latinu dela Cianadu óre cu ce dreptu a pretinsu dela calugarii nostri románi Alessiu Muresianu si Basiliu Keresztesi se jure lui fidelitate si obedientia? Óre nu dupa dreptulu besericescu si daten'a vechia a diecesei, la ce se provocá si clerulu gr.-cat. románu? Deci si de aici se vede ceuitatea? cu carea precedeau facia cu románi.

⁶⁾ Banatulu pâna la incorporarea propria la Ungari'a s'a administratu de una Comandante militariu sub numele de „Presiedinte.“

aprópe de Savran, — intr'o casutia a unui némtin betranu, care din indurare m'a lasatu acolo; mai departe se se zidéscă scóle latine si vallache, unde tenerimea se invetie príncipiele credintei si se puna fundamentu din limb'a latina, cá se póta progresá in altu locu in scóle superióre. Am adausu totu-odata, cá *ritulu grecu preste totu se se observeze strictu*¹⁾, cá vediendu Schismaticii, cá cu unirea ritulu neci decum nu se schimba (de ce tare se temu) cu incetulu se se plece si se se dáe. Speru, cá zelulu maternu alu evlaviósei Nóstre Imperatése va fi de acordu cu aceste puncte, cáci precumu díse Escelentissimulu Domnu Episcopu, *este data porunca din partea Maiestatii Sale Apostolice cá se se chame celu pucinu o suta de familie unite din Transilvania*, caror'a se li se dáe pamentu destalu pentru economia. Aceste suntu ce cugetaiu a fi detoriu se le comunicu Eminentieloru Vóstre. Eu intr'ace'a acumu aflandu-me sanetosu me recomendu gratieloru parintiesci si sarutandu manile santíte ale Eminentieloru Vóstre remanu

Alu Eminentieloru Vóstre

Guttenbrun 9 Juniu 1770.

celu mai umilitu si devotu servu si fiu:

P. Alessiu Muresianu,

parochu gr.-cat. din Savran si calugaru Ord.
Santului Vasiliu celu mare.

Documentulu alu II-le

Eminentissimi e Reverendissimi Principi, Padroni Colendissimi!

Vengo a ragguagliar alla S. Radunanza delle Loro Eminenze secondo il mio obbligo il mio stato in questo Paese nel quale mi convenne al comando di Sua Apostolica Maiestà, ed alla disposizione del mio Vescovo di venire nell' anno passato 1770 secondo che nel medesimo agli 8 di Giugno feci relazione alla S. Congregazione dello Loro Eminenze. Per il tempo di 3 mesi Agosto, Settembre ed Ottobre del 1770 quasi di continuo stetti ammalato; quindi il Parocho unito di Fabrici presso Temesvar essendo malatto, al comando di Sua Eccellenza Presidente mi convenne d'andar a supplirlo sin' a tanto che da qualche luogo fecessero venire qualche Sacerdote Unito; sicchè dovetti stare colà, quasi per tempo di 7 mesi cioè dagli 6 di Dicembre dell' anno 1770 sino agli 25 di Giugno del 1771 finchè fu mandato dal Monastero di Balasfalva in qualità di Paroco il correligioso Fratello P. Basilio Fornando da Temesvár, duopo qualche tempo di nuovo son caduto nella malatiá dell' anno passato, dalla quale però per grazia di Dio mi sono sollevato. Come dalla mia relazione del passato 1770 avranno inteso L' Eminentissime Loro Signorie, qui non avevo trovato niente, ma sia ringraziato il Benedetto Signore che adesso dall' Apostolico Zelo della nostra Clementissima Sovrana sono stato di tutte le cose necessarie abbastanza provveduto; cioè a dire: di Capella per celebrare la Liturgia, dei S. apparamenti, e di Casa parochiale, la quale e in un continuo colla capella, si chè quanto a questo sono contento e mi riconosco molto obligato in ciò chè potrò, alla Serenissima e Piissima Casa d' Austria; Pocha consolazione ne posso avere negli miei fedeli Uniti,

¹⁾ Fapta istorica este, cá nu numai tenerii natiunii române ci si ai Rutheniloru, Bulgariloru, Melohitiloru, Coptiloru, Syrieniloru, desi s'au crescutu in Seminariile latiniloru s'eu au fostu sub padri'a acestor'a totusi dupa reintórcerea loru in diecesea sa, ei au fostu cei mai aprigi aperiatori alu ritulu loru, cá-ci acesti'a, cá teneri descepti, prevedeau, cá numai pre ace'a cale voru poté atrage mass'a poporului la credinti'a, ce au de cugetu a o propagá, deca voru lasá intacte si nevatemala ceremoniele besericesci ereditate dela Santii Parinti, de cari poporulu tare se léga, cá de nisce relicuie sante.

perchè sono pochissimi ed ancor quei non tali quali gli vorrei. nientemeno col successo del tempo forse sarà qualche cosa, così mi fa sperare nel Signor Iddio il numero de' miei Parocchiani, il quale da due del passato 1770 é cresciuto sino a quindici, si è convertito ancora un Sacerdote del vicino villaggio, il quale sin a tanto chè io stetti a Temesvar, in mia vece qui a Savran colla saputa dell' Eccelentissimo Ordinario ha celebrato ed amministrato i S. Sacramenti, ed ancor adesso di quando in quando celebra. Con ciò baciando le Sagre mani e Porpore delle Eminentissime Vostre Signorie resto

Delle Loro Eminenze

Savranii ad Guttenbrun 1771 3-tia Augusti

Umilissimo e Divotissimo Servidore e Figlio:

P. Alessio Marosan,

Ord. Divi Basilii Magni Saveraniensis Gr. Rit. Uitorum Parochus.

Versiunea româna a documentului alu II-lea.

Eminentissimiloru si Reverendissimiloru Principi!

Preavenerabiloru Patroni!

Vinu a referá Eminentieloru Vóstre conformu obligatiunii mele despre starea mea din acestu tienutu, unde m'a adusu sórtea inca in anulu trecutulu 1770 din porunca Maiestatii Sale Apostolice si din dispusetiunea Episcopului mien precumu scriseiu Sacrei Congregatiuni in 8 Juniu anului espiratu.

In tempu de trei luni Augustu, Septembre si Octobre 1770 mai in continuu am fostu morbosu; dupa-ce inse parochulu unitu din Fabricu s'a bolnavitu, la porunca Escelentissimului Presiedinte a trebuitu se mergu a l-supleni pâna atunci pâna-ce nu voru aduce de altu unde v'rimu preotu unitu, si asiá a trebuitu se remanu acolo cam 7 luni, adeca dela 6 Decembre 1770 pâna in 25 Juniu 1771, candu dela monastirea din Blasiu fu tramisu fratele calugaru P. Basiliu Fornando in cualitate de parochu; dupa pucina vreme de nou an caditu in morbulu ce l'am avutu in anulu precedente, de care acum, multiamita lui Domnedieu, am scapatu. Eminentiele Vóstre, precumu a-ti potutu intielege din relatiunea mea a anului trecutulu, aici n'am aflatu gat'a nemic'a, inse acumu, fia laudatu Domnedieu, din zelulu Apostolicu alu evlaviósei Nóstre Imperatése acum sum destalu proveditu cu cele mai necesarie, adeca cu Capella si cu vestminte sacre pentru celebrarea Liturgiei si cu casa parochiale, care e in contiguitate cu capell'a; in acést'a privintia sum indestulitu si me recunoscu tare deobligatu Casei Austriace; pucina mangaiere inse am in credintiosii mei uniti, pentru-cá suntu fórte pucini, si si accia nu suntu atari precumu asiu voi eu se fia, dóra cu tempulu va fi cev'a asiá sperezu in Domnedieu din numerulu parochianiloru miei, cari din doi din anulu trecutulu 1770 s'au inmúltitu pâna la 15; s'a reintorsu inca si unu preotu din satulu vecinu, care pâna-ce eu am fostu la Temisiór'a, in loculu mieu cu scirea Escelentissimului Episcopu a celebratu la Savran si a administratu Santele Sacramente, si acumu din candu in candu celebréza.

Cu aceste sarutandu santítele drepte ale Eminentieloru Vóstre remanu

Alu Eminentieloru Vóstre

Savranii langa Guttenbrun 3 Augustu 1771.

celu mai umilitu si supusu servu si fiu:

P. Alessiu Muresianu,

calugaru ordului S. Basilii celu mare si
parochu gr.-cat. de Savranii.

Partea școlastică.

Remunarațiunile și pedepsele în educație.

(Continuare din Nr. 3).

Am dîsu mai înainte că invetiatoriulu mai trebuie se cunósca și relațiunile familiare de acasă ale eleviloru sei, de óre-ce numai asiá vá poté influențiá într'unu modu corespondiatoriu asupr'a loru. Tractarea din partea parintiloru, spiritulu ce domnéscé în crescerea famililoru și alte referinție casnice, i- voru servi cá o chieae la cunósccerea multoru însusiri caracteristice de ale eleviloru sei. Acést'a încă este unu motivu, pentru care invetiatoriulu nu se póte folosi de aceleasi midíloce în remunerarea și pedepsirea eleviloru sei, pentru că cea ce pentru unulu, ar' fi o remunarațiune seau pedépsa prea sémťitoria, misicatoria, pre alu doilea pote se nu-lu misíce de locu. Mediculu încă mai antaiu, cându e chematu la unu morbosu, se informéza despre natur'a, modulu de viétia a pacientulu, eventuálu și despre medicamentele, ce a mai întrebuintiatu. Invetiatoriulu încă trebuie se convina, se vorbésca mai adeseori cu parintii, se-i cerceteze chiaru și în locuintiele loru, se se informeze de a meruntulu despre elevii sei.

4. *Atátu în remunerare câtu și în pedépsa se observamu o anumita ordine, graduatiune, adeca pana cându se pote ajunge scopulu cu midíloce mai blande, se nu recurgemu la de celea mai aspre.* — În genere e mai bine se recurgemu la mesuri cu mai micu efectu, deorece altu cumu usioru se pote intemplá, că mai târdiu se nu mai aflamu midíloce, cari se mai eserchieze ceva influenția benefactoria asupr'a copiiloru. — Sub gradatiune aci n'avemu se întielegemu, cumcá trebuie se aplicamu tote remunarațiunile și pedepsele în o ordine satorita de mai înainte, adca în modu sistematicu; ei numai acea, cumcá pana cându ne potemu ajunge scopulu cu bun'a se nu recurgemu nici odata la reu. Ma încă și déca odata am fostu siliti se folosimu unele mesuri mai aspre, de aci nu urméza încă că de aci înainte se luamu mesuri totu mai aspre, ei se ne conformamu impregiariloru, se ne întórcemu éra la mesuri mai blánde.

5. *În remunerare și pedepsire trebuie se fimu cu mare economía, adeca se remuneramu și se pedepsimu numai atunci, cându e neaparatu de lipsa.* Deca se pote ajunge scopulu și cu alte midíloce, atunci se nu remuneramu nici pedepsimu.

Remunarațiunile și pedepsele distribuíte fora nici o economía si- pierdu adevérat'a loru valóre, remanu fora efectu seau contribue la desvoltarea unilateralá și nearmonica a unoru însusiri morale seau trupesci. Dela unu tempu copiii voru considerá remunarațiunea cá o plata meritata, și asiá mai târdiu nu voru face nemicu fora de a li- se pune în prospectu unu premiu seau remunarațiune.

Copii, care dupa fia care lucrare ascepta se fia remunerati, devinu egoisti; *Kant* în pedagogi'a sa dice: Nu platesce nimicu a dá remunarațiuni școlariloru, căci se facu egoisti și se descépta în ei „indoles mercenaria“. Alteori copii su nefericiti, deorece în viétia forte adeseori faptele remanu neremunerate, ma câte odata chiaru și dupa faptele nostre celea mai nobile seceramu numai nemultiamiri.

Se convingemu pre copii de tempuriu, cumcá acéa ce facu ei acum, este în interesulu loru propriu, ei voru gustá din fructulu osteneleloru sale, de acea se nu ascepte acumu nici o remunarațiune dupa faptele loru.

6. *Cându remuneramu seau pedepsimu se fimu prudenti se se esecute cu întieptiune practica, — adeca se punemu unu mai mare pondu pre alegerea și aplicarea midíloceloru, cá nu cumva prin ele se se periclíteze într'o privinția seau într'alt'a desvoltarea morala, seșle inmultimu defectele, pasiunile loru.* Asia d. e. se nu-i remuneramu prin desmerdatiune, seau se-i dispensamu dela prelegere pre o ora seau mai multe, fiindu-cá si-a sciutu bine prelegerea. Totu asemenea nu e iertatu se-i pedepsimu cu midíloce de acelea, ce i-ar' causá o stricatiune física seau morala. D. e. se-nui damu cá pedépsa se liciteze o rogatiune de câte-va ori. Premiele impartíte cu indiferentismu, cu o recéla, precumu și pedepsele dictate cu pasiune, furia si- pierdu efectulu benefactoriu. Pentru acea și cându premiamu și cându pedepsimu se fimu condusi de buna vointia. Invetiatoriulu consciu de chemarea sa asiadara vá tractá astufeliu cu elevii sei ce au comisu vre-o eróre, încátu ei insisi se vedea, se se convinga, cumcá fapt'a loru e rea și demna de pedépsa. Esceptiune facu copii cerbicosi, incapatfnati, deorece nu potemu asceptá si amaná pedéps'a pana cându voru recunosce și acestia, cum că ei suntu vinovati, au gresitu, se porta reu și asiá trebuie se fia pedepsiti. Acestia desi în internulu loru pote cá le recunoscú tote acestea, nu voiescu se marturisésca și cu cuventulu, prin semne esterne.

Gresiescu tare parintii, educatori și invetiatorii aceia, cari cea ce privescu educațiunea copiiloru, nu lucra în contielegere, ma ce e și mai adevératu cea ce edifica unulu derima celu-alaltu, unii parinti vorbescu contr'a invetiatoriulu chiaru înaintea copiiloru sei, i- atribue o multime de scaderi, cari în realitate nu le intrunesce; și tote acestea le facu numai cá se mangaia pre copilulu loru desmetiatu, desfrénatu, care a fostu pedepsitu cu tota bunavointi'a din partea invetiatoriulu. — Chiaru și atunci cându nu ne convine portarea ori tractarea unui invetiatoriu seau educatori, nici atunci nu este iertatu se ne pronuntiamu contr'a lui înaintea copiiloru, cari nu precepu, nu sciú

judecá, càci prin descoperirea unei mici slabitiuni invetiatoriuului si- pierde auctoritatea; lips'a acesteia apoi face imposibila educatiunea.

7. *Se se premieze si pedepsésca cu atari midiloce si acestea se se aplice astu-feliu, încátu se se produca efectulu doritu.* — Cu alte cuvinte prin remunerare se potentiamu voi'a, bucuri'a copiiloru, se se intarésca indemnulu de a remane constanti in urmarea binelui; ér pedepsele se fia sensibile, cá nu cumva se le considere copiii numai de nescie formalitati seau jocarii. — Si in fine

8. *Se avemu in vedere efectulu produsu de premiu si pedépsa.* Invetiatoriuului si educatoriulu celu mai bunu si mai circumspectu inca pote gresi. Pote se descopere intentiune rea, acolo unde caus'a motoria a fostu usiorinti'a; pote considerá de bunatate, cea ce in adeveru nu este; pote infricá atunci, cându ar' trebui se incuragieze; si pote se remunereze, cându ar' trebui se pedepsésca s. a.

Asiadara indata ce observa educatoriulu, cumcá unele dispositiuni ale sale ar' avé urmari contrarie scopului, trebuie numai de câtu se le inlocuésca cu altele.

Ér' pentru cá se se pota urmari cum se cavine efectulu, nu este iertatu a-i face incontinuu imputari celui pedepsitu si a ne aretá maniosi, ne impacati si a descoperi la frundia si la iérba erorile copiiloru seau eleviloru nostri s. a. si din contra totu asia de tare gresiescu si aceia, cari indata dupa dictarea pedepsei, compatimescu prea tare, netediescu imbunéza pre copilulu, ce a fostu pedepsitu, — deorece prin acést'a lu facu numai se creda, cá a fostu pedepsitu pre nedreptulu. Erorea acést'a o facu cu deosebire educatorií, cari se lasa a fi condusi de pasiuni.

Fiacare educatoriulu dupa ce a executatu pedeps'a se fia seriosu nu inse maniosu, si in mesur'a acea, in care celu pedepsitu da semne de indreptare, se-si manifesteze si dinsulu vechile sale semtieminte de iubire.

Acestea suntu pre scurtu acelea regule seau principia, pre cari trebuie se le observe fia care educatoriulu si invetiatoriuulu, déca voiesce, cá prin remunerarea si pedepsirea eleviloru sei se se ajunga scopulu mai susu atinsu.

In celea urmatorie voiu aretá in specialu, cumcá ce felin de remuneratiuni si pedepse suntu admisibile in educatiune si in scola, si in fine cari suntu celea cu totulu eschise.

J. F. Negrutin.

Cum ar' fi de a se pregati elevii preparandiali din obiectele limbei materne, cá mai bine se se póta ajunge scopulu cu propunerea limbei materne in scól'a poporale?

(Continuare din Nr. 3).

II.

Omulu in multe privintie este sclavulu dedarei. Dedarea este a dou'a natura. Omulu se desvetia cu greu de ce a invetiatu. Asia suntemu cu tóte, asia cu invetiarea si asia si cu propunerea. Cum amu invetiatu noi

si cum ne-a invetiatu, asia invetiamu (pre altii), asia vremu cá se invetie si elevii nostri!

Diu ast'a urmeza, cá in insitutele acelea, in cari i-pregatescu pre invetiatori pentru carier'a invetiatorésca, trebuie se propuna asia, cá si tinerii se póta propune precum le-au propusu loru! Preparandi'a deci in cee'a-ce privesce modulu propunerii, ar' trebui se se acomodeze dupa scól'a poporale.

Hüttmann in adunarea profesoriloru preparandiali tienuta in Hannovera la an. 1883 in disertatiunea: „Caracteristicile instructiunei preparandiali“ atinge cestiunea, cá pentru-ce trebuie se fia propunerea diu preparandie modelulu propunerii din scól'a poporale si de celu mai insemnatu argumentu aduce inainte „cá elevulu preparandialu cá invetiatoriuulu nu va propune precum a vediatu cá s'a propusu la câte-va propuneri de proba in scól'a de modelu, ci precum i-a propusu si lui in decursulu aloru mai multi ani in preparandia“.

Cá se nu fiu reu întielesu trebuie se observamu urmátoriele.

Sub ace'a, cá propunerea din preparandia se fia modelulu propunerii din scól'a poporale nu e de a se întielege, cá acea-si materia, cu acela-si metodu se o propunemu si in preparandia cá in scól'a poporale. Astu-feliu de propunere pre elevulu din preparandia nu l'ar' interesá, si respectivulu profesorulu ar' vorbi numai in pastiu. Ar' fi o nesocotintia a nu face deosebire intre copilulu de 6 ori 8 ani si intre tinerulu de 16 ori 18 ani! Cum e de a se întielege deci afirmarea de mai susu? Din parte-mi o întielegu asia, cá materi'a preparandiei nu este destulu a o propune precum se afla aceea in manualu, pentru-cá aci nu este de ajunsu, cá elevii preparandiali se-si însusiesca óre-care cunoscintie, ci profesorulu preparandialu trebuie se se nesuiesca, cá elevii sei se-si însusiesca întreaga materi'a prescisa, dupa recerintiele metodulu propunerii elementaria si asia unde numai se póte intuitive, inductive, pre cale desvoltátoria. Trebuie incungiuratu metodu prea elementariu, dar' de alta parte profesorulu preparandialu trebuie se se ferésca si de metodu gimnasialoru, pre lângu cari tóte se propunu in forma comunicátoria. Recunoscen, cá in fia-care obiectu suntu atari lucruri, cari se potu propune numai prin comunicare, dar' si comunicarea trebuie intrerupta prin întrebári si elevii trebuie facuti cá se se cugete. Intru deducerea adeveruriloru se iée si elevii parte activa. Elevii nici cându nu-i iertatu se jóce o rola pasiva, primindu tóte de a gata. Tare corectu pretinde Schultz, cá si esaminarea se fia asia. Intr'o óra se nu respunda numai unulu doi precum e datin'a, ci se respunda toti, se dée sema câtu mai multi despre resultatu, pentru-cá numai asia va fi cunoscinti'a durabila.

Suntu fórtu multi, cari credu, cá lucrulu principalu e cantitatea cunoscintieloru, unii cá acestia nu potu pretinde destulu dela preparandie, ei tienu cá metodu urméza de sine. Ce scie omulu póte se face cá se întielega

si altii. Mănecându din acestu principiu unii că atari asia si propunu in preparandie, indesa capetele eleviloru cu câte de tôte, despre metodu inse si- nita cu totulu seau punu tare pueinu pondu pre elu. Ce e dreptu suntu si atari individi, cari suntu nascuti pentru carier'a iuvetiatorésca, dar' numerulu acestor'a e tare micu. Pentru ace'a acelor'a, cari astu-feliu judeca lucrulu le potemu dice, că procedur'a loru numai atunci ar' poté fi corecta, déca scól'a populare ar' trebuí se comunice numai cunosciintie. Unii cá acestia nita că dreptulu de esistintia a preparandieloru sta chiar' in metodu, si déca pre acestea le lipsimu de metodu caracteristicu, le-amu luat dreptulu de esistintia, pentru-că cunosciintiele si intr'altu institutu si le póte omulu insusí.

Caracteristic'a instructiunei din preparandie eu din parte-mi o affu chiar' in metodu propunerei obiectelor si nu chiar' numai intru acea că in preparandia propunemu ocieetele pedagogice (metodice). In preparandia metodu fia-carui obiectu se fia caracteristica, prin carea ace'a se deosebesce de alte institute.

Apoi cá cum le intielegu tôte acestea referitoriu la obiectele limbei materne fia-mi permis a me esplicá in urmatoriele.

In preparandia instructiunea limbei materne sta din propunerea gramaticiei, stilistice, poetice, retorice si istorie literaturii. La acestea se mai adaugu concipiárilu si lecturilu.

Planulu de invetiamentu tare corect dice, că gramatic'a se se propuna pre bas'a sintacsei.

In preparandie pre cum scimu se propune gramatic'a sistematica dar' nu pre bas'a sintacsei, nu cá-ci manualele de gramatica, ce se folosescu in preparandie nu suntu compuse pre bas'a sintacsei. Concedu, cá in unele institute preparandiali incátu-va se suplinesce acestu defectu alu manualeloru folosite prin acea, cá adeseori analizeza bucatile de lectura, Dar' ast'a nu e destulu. In preparandia trebuie se se propuna gramatic'a dela inceputu si pana in capetu pre bas'a sintacsei, cá elevii preparandiali se veda nunumai acea, cá pentru fia-care regula suntu exemple corespundietorie ci asia dteundu cá se tréca in sângele loru, cum trebuie deduse regulele, cá ei insisi se deduca propositiunea, cá nici se nu veda altu metodu, ci numai ace'a cu care voru avé se propuna, cá se nuse indestulesca nici cându cu comunicarea cunosciintieloru, ci totu de-a-una se considereze de lucru principálu intielegerea, pentru-că precum dice Hüttmann: „asiá voru propune si ei precum li-au propusu loru“.

Că pentru ce sum asia mare aperatoriu a propunerei gramaticiei pre bas'a sintacsei fia-mi permis a o motivá cu urmatoriele.

Gramaticii nostri vechi se nisuiáu a esplicá legile limbei nostre din legile limbiloru straine, cei de adf le desvolta din natur'a limbei. Astadi loculu credintiei orbe lu-ocupa convingerea basata pre pracsá, pre intuitiune. Credemu acea despre ce ne amu convinsu (aci nu suntu de a se intielege lucrurile de credintia). Din vointi'a de a se

convinge s'a nascutu intuitiunea. Principiulu intuitiunei dominéza pre tôte terenurile si asia si pre terenulu instructiunei limbei. Midilocu de intuitiune la propunerea limbei este limb'a.

Intuitiunea este motivulu primu pre lángea propunerea limbei pre bas'a sintacsei.

Ce e dreptu, cá si in gramaticeluse folosite adf in preparandia se pote intuí limb'a incátu adeca dupa fia-care regula suntu o gramada de exemple fabricate ori adunate din scriitori eminenti. Apoi cá cátu valoreza astu-feliu de intuitiune, la care inainte sta regula si dupa acést'a esemplulu, la care pentru placerea regulei adaugemu si exemplele asia credu cá nu e de lipsa se amintescu.

Gramatic'a scrisa pre bas'a sintacsei din exemple deduce regulele.

Dar' acést'a inca nu e destulu, pentru-că ace'a nu e lucru indiferentu cá in ce forma folosimu limb'a cá midilocu de intuitiune. Propusetiunile ce nu stau in nici o legatura un'a cu alt'a, citatiunile adunate din coce si din colo, cari servescu de exemple in gramaticeluse nostre sistematice si cari numai pentru ace'a au ajunsu unele lángea altele fiindu-că scriitoriulu gramaticiei le au datu forma de a pote servi de modelu seau de exemple pentru o regula seau alt'a, inca nu suntu adeveratele midiluce intuitive.

Adeverat'a intuitiune a limbei va fi ace'a, deca vomu presintá limb'a in form'a ei intréga independente, deca o vomu presenta-o precum este. Deci pre bas'a lecturiloru trebuie se o instruimu, pre cari inse nu le facemu noi pentru placerea regulei, ci le cautamu la poporu d. e. in fabulele, legendele poporulu seau in opurile celoru mai buni scriitori de ai nostri.

Lecturilu apoi se nu servesca numai spre ace'a cá prin ele se intuímu un'a seau alt'a regula a limbei nostre, ci aceste se fia nesce bucati bine alese, diu cari scolarii se aiba si altu profitu, din acestea se-si adune cunosciintie obiective si formale, se nu fia nici una între ele, care n'ar' desceptá in animele susceptibile a tinerulu simtieminte mai nobile.

Numai deca vomu intuí limb'a in modulu acest'a, se voru ocupá elevii nostri cu placere cu gramatic'a, si numai atunci nu voru capeté dela acestu obiectu secu morbu de mare pre cum se exprima unu pedagogu.

Se vedemu inca o cauza. Omulu si- exprima si comunica cugetele prin limba.

In spiritulu nostru se nascu idei, concepte; din referirea acestora unulu catra altulu se nascu cugetele, judecatile. Ideiloru si conceptelor corespundu cuvinte dar' prin acestea numai atunci potemu exprimá cugetele si judecatile ce se nascu din referirea unulu catra altulu a ideiloru si conceptelor deca le puemu in reportu unele cu altele. Am dísu cá ideiloru si conceptelor corespundu cuvinte, si din aceste cuvinte singuraticeluse se pote face deducatiune (etimologia) la modulu de intuitiune a unui poporu si asia si la facultatea lui spirituale (abstragatoria) dar' calitatea intregi cugetarei lui o potemu cunosce numai din calitatea cugetelor lui.

Daca sta ast'a, deca sta acea, ca instructiunea limbei in preparandie are scopu duplu si anume: elevulu preparandialu ca omu inteligentu se-si cunosca limb'a spre a o pote folosi consciu si ca se se pregat'asca, cualifice astu-feliu, ca se-si pota conduce si elu elevii la folosirea conscia a limbei nostre: atunci este chiaru, ca in preparandie nu vomu desvoltá etimologice singuratiche cuvinte seau din acést'a se facemu deducatiuni, ci cuvintele le vomu esamina din punctulu de vedere, ca acelea ce locu potu ocupá in propusetiuni ce parti a propusetiunei potu fi, ce rolu au in propusetiune si preste totu spre ce si in ce mesura suntu acomodate intru exprimarea cugeteloru.

Ca se intelegemu mai usioru lucrulu se urmeze aci cãtev'a exemple. A scí si a invetiá ca d. e. cuvintele „barbaru, nelinisciti, fricosu“, suntu adiective, a scí si a le invetiá chiar' numai pentru acea ca se scimu, nu valoreza nimicu; dar' este forte de lipsa ca se scia ori care omu inteligentu ca adiectivele acestea candu se potu folosi de predicatu, de atributulu subiectului predicatului determinatoriului d'icu acést'a trebuie se o scia ca se-si pota folosi limb'a consciu. A scí, ca in propusetiunea: „Dacii erau forte nelinisciti“ cu adiectivulu „nelinisciti“ d'icemu ceva despre Dacii si pentru acea este predicatulu propusetiunei; a scí ca in propusetiunea „In vechime locuia in tier'a nostra unu poporu barbaru“ adiectivulu „barbaru“ determinéza mai deaprove intiesulu subiectului „poporu“ si de acea este atributu, a scí, ca in propusetiunea „Dacii au invinsu pre fricosulu Domitianu“ adiectivulu „fricosulu“ fiindu-ca determineza mai de aproape intiesulu complimentului este atributulu complimentului, d'icu a scí tote acestea este de lipsa.

A trece unu substantivu seau unu verbu prin tote schimbarile lui se tiene de scolele latine, dar' a scí ca d. e. ce adausu primescu verbele in modulu, timpulu, numerulu si person'a cutare si a folosi adausulu consciu spre a ne exprima cugetele chiaru, este forte de lipsa.

Din acestea se vede, ca la propunerea limbei pre bas'a sintacsei metodulu este inductivu, se vede ca pondulu se pune pre rolulu sintacticu a cuvinteloru pentru-ca propusetiunea este bas'a la tote, cuvintele in tote schimbarile suntu subordonate legiloru sintactice.

Propunerea gramaticiei pre bas' sintacsei are contrari: acesti'a suntu amicii sistemului. Argumentulu loru principalu e, ca propunerea gramaticiei pre bas'a sintacsei nu ne da unu conspectu generalu. Si intr'ast'a si este ceva sistemulu nu este asia perfectu ca si a gramaticeloru sistematice, dar' acestu neajunsu forte usioru se pote suplini. Dupa fiecare parte, tote celea invetiate in partea acea se sistematizeza si la finea manualului se pote da unu conspectu sistematicu despre tote invetiate.

Gramaticelore sistematice in multe locuri se ocupa si cu lucruri de acelea, la cari elevulu preparandialu nu le va lua folosulu nici candu.

Deca cineva dupa tote acestea va intrebá, ca proponendu gramatic'a astu-feliu ce vomu da in man'a eleviloru, din ce

voru invetiá cate ceva. La acestea voui raspunde, ca deca avem gramatica scrisa pre bas'a sintacsei o vomu da in mana eleviloru, deca n'avemu vomu compune una anume pentru scopulu acest'a.

M'am ocupatu cam pre lungu cu modulu cum se se propuna gramatic'a, asta o am facutu inse pentru acea fiindu-ca propunerea gramaticiei o tienu de lucrulu celu mai insemnatu, si pentru-ca sum convinsu ca invetiatorii tineri, cari esu din preparandie pre obiectulu acest'a punu pondulu celu mai mare pentru obiectulu acesta folosescu mai multu timpulu si facu totu ce numai potu si totusi in obiectulu acest'a suntu mai debili elevii loru, in catu adeca nu invetia nici a scrie corect.

Cea ce privesce propunerea stilisticii, poetice si retorice in preparandia cu respectu la manuale totu acolo stam ca si cu cele alalte obiecte de invetiamentu. N'avemu manuale corespundietorie recerintieloru preparandiei si priu urmare si metodulu e defectuosu. Imprunutam manuile dela gimnasii, ma folosimu manuile „universale“ (scrise adeca pentru gimnasie, scole reale, scole civile si pentru privati) si cu acestea imprunutam si metodu strainu.

Ce se facemu deci? Si pana candu am ave manuile corespundietorie recerintieloru preparandiali se le folosimu cari le avem se propunemu practice dar' se nu ne tienemu orbisulu de ele, manualulu se ne ajute numai ca se resumamu si se conservamu in memoria celea invetiate deja.

Ce privesce ca instructiunea se fia practica, asta o intelegu ca d. e. candu facemu cunoscuta „adeverintia“ se le aretam eleviloru nostri cate-va adeverintie de modelu, si din acestea se deducemu recerintiele unei adeverintie etc. Totu asiá trebuie se le propunemu si cele alalte acte (cuietantie, contra cuietantia, reversu, contractu etc).

(Va urma).

P. Ungureanu.

Scólele nostre de repetitiune.

(Continuare din Nr. 3).

In „planulu de invetiamentu pentru scolele poporale nemaghiare“, pentru scolele de repetitiune in resumatu se prescriu urmatoriile:

1. *Religiunea* se lasa in grigi'a confesiuniloru.
2. *Cetitulu*. In clasele repeticorie cetitulu se propune din legendariile scrise anume pentru scolarii de repetitiune cetindu-se bucatile de cetire in modu logicu si cu accentuarea cuveninciosa, si covorbindu invetiatoriulu cu scolarii, nu numai cu privire la cuprinsulu loru ci si la partile singuratece ale aceluia, recapitulandu si cunoscintiele cascigate in anii trecuti. Astu-feliu repetéza, amplifica si consolidéza cunoscintiele eleviloru, repetandu totu odata cu ingrigire deosebita exercitiile gramaticale.
3. *Cetitulu in l. magiara*. Se cetescu carti magiara si invetiatoriulu se silesce ca cunoscintiele cascigate se le mai desvolte si consolideze.

4. *Scrierea.* Esesitiile stilistice si scrisorile de afaceri invetiate in anii trecuti, se repetéza, dându-se cu deosebire cá ocupatiuni domestice si in limb'a magiara.

5. *Esercitarea memoriei.* Poesiile si istoriórele, invetiate in anii trecuti; se declaméza si unguresce.

6. *Computulu.* Se repetéza totu materialulu invetiati in scól'a de tote dilele; cu deosebire inse li se dau ocupatiuni domestice din magazinulu de teme pentru anii V si VI. Apoi se mai invétia din nou: regul'a catenaria, interesulu interesului, despre casele de pastrare, despre instituttele de asiguratiune in contr'a focului, grindinei, asecuratiunea de viétia; apoi portarea computulu in economia etc.

7. *Geometri'a.* Repetarea cunoscentieloru cascigate in anii V si VI; apoi suprafati'a cercului, aflarea volumilor cubice, esercitarea mesurarei suprafetieloru si a corpurilor si desemnarea acelor'a.

8. *Geografi'a* si cu deosebire *istori'a* se voru tractá pre bas'a bucatiloru introduse anume spre acestu scopu in cartile de cetire, compuse prin scólele de repetitiune, repetandu-se si intregindu-se materialulu invetiati in scól'a de tote dilele.

9. *Constitutiunea patriei.* Spre acestu scopu se dá in mân'a scolariloru o anumita brosiura, in care se tractéza constitutiunea, vieti'a de statu, drepturile si datorintiele cetatieniloru etc. etc.

10. *Istori'a naturala si fisic'a.* Din acestea obiecte se repetéze materialulu tractatu in scól'a de tote dilele.

11. *Esercitiu de economia si de gradinaritu.* Se repetéza si se ordinéza materialulu invetiati in scól'a de tote dilele si anume:

a) despre cultur'a pamentului, a planteloru de economia si a animaleloru domestice.

b) Cultivarea legumiloru, a pomiloru, arboriloru — si a fragariloru.

c) Cultur'a vitiei de via si manipularea vinului.

d) Cultivarea vermiloru de metasa si a albineloru.

e) economi'a casei.

f) cultivarea unui s'au dóue ramuri de industria.

12. *Cantulu.* Se esercitéza cantari deosebite in un'a si mai multe voci.

13. *Desemnulu.* Invetiatorii silitori si insufletiti esercitéza pre elevi si in desemnu.

Acestea suntu in esentia pretensiunile planulu de invetiamentu ministerialu, pentru scólele de repetitiune.

Precum se vede, nu e unu lucru asia usioru a-se orientá, nici chiar' celu mai espertu si mai destru invetiatoriu pre unu terenu, cá si acest'a, puciuu cunoscutu si mai puciuu amblatu.

Deci numai folositoria pote fi discussiunea asupr'a intrebabiloru susu amintite si ar' fi forte de doritu, cá cátu mai multi se 'si dea opiniunea in acést'a cauza.

Dupa parerea mea, tractarea in detaliu, s'au exhaustarea unui planu de invetiamentu, cum este celu ministerialu

— pentru scólele de tote dilele si pentru cele de repetitiune — se pote face numai unde tote impregiarile scolastice suntu in stare normala, adeca: unde cursulu scolastecu este de 10 luni, unde frecventarea scólei este regulata in gradulu supremu, unde copiii 'su prevediuti cu carti si tote recuisitele instructional, unde invetiatorii 'su pre cátu numai se pote de bine cualificati si asigurati in privinti'a materiala si cu deosebire, cându fia care anu de scóla 'si-ar' avé invetiatoriuu seu separatu adeca de toti 6 si candu chiar' si scolariloru din cursulu repetitionalu li s'ar' dá instructiune separata, nu numai dupa secesu, ci si dupa anii de scóla, avéndu totu odata fia care scolariu si scolaritia din cei 9 ani de scóla cartile de lipsa, compuse, pentru fia care anu de scóla, dupa principiile didactice:

Intrebu acum, unde avemu noi o atare scóla poporala care se intrunéscá tote acestea pretensiuni? Atari scóle poporale romanesci, nu sciu se avemu in tiér'a nostra; ér' pana cându le vomu avé, suntemu siliti a-ne conformá impregiariloru existente si a face totu posibilulu, cá planulu de invetiamentu se fia executatu batar' si numai in partile sale cele mai esentiale, cá materialulu propusu — multu, pucinu — se formeze unu totu armonicu si cá astu-felju mintea, inim'a si vointi'a scolariloru se fia influintiate si cultivate in modu rationalu.

Spre acestu scopu, pentru scolarii din scolele poporale cari, in cursulu loru de tote dilele, functionéza regulatu, n'ar' fi nimic'a mai bine venitu cá unu *legendariu* compusu anume de barbati competenti, spre a-lu folosi in scólele de repetitiune.

Unu atare legendariu ar' poté suplini multe alte manuale de scóle, si considerandu si tempulu celu scurtu, destinat pentru instrutiunea repetentiloru, elu nar' potea tractá in modu interesantu si instructivu intre altele, materialulu de contienutu geograficu si istoricu, din constitutiunea patriei, din fisica si istori'a naturala, apoi cu deosebire din ramurile economiei, din igiena si chiar' si unele scrisori de afaceri cari dupa invetiare se le aiba de modelu scolarii si pentru venitoriu, etc. etc.

Acést'a ar' fi prim'a si cea mai ardiétóre trebuintia pentru scólele de repetitiune.

Computulu si geometri'a inca suntu de a-se tractá mai sistematicu, dupa manuale, de cari avemu mai multe si bune.

Bine ar' fi apoi, cá se aiba scolarii de repetitiune si o carte de ceva cuprinsu religiosu-moralu, in care se fia induse rogatiuni, cantari, precepte morale, batar' evangeliile din Domineci si serbatori, insemnatatea sacramenteloru etc. si care carte se-o póta avé in tóta viétia pentru cultivarea religiósá morala.

Sciintiele reale cele istorice si scrisulu — stilulu — s'ar potea tractá pre bas'a legendariulu descriu mai inainte.

Cantulu besericescu s'ar' potea tractá pre bas'a cartii de cuprinsu religiosu morala, pomenita mai susu.

Er' ce privesce l. magiara, lucrulu merge cu multu mai greu. Cà-ci déca ea nu e limba de conversatiune in

familia si comuna, ceea ce au invetiatur scolarii preste anu, uita in lunile de vacantia, in câtu tóta munc'a cea obositoare a invetiaturului devine o munca zadarnica si cea mai curata intentiune precum si vointia cea mai rezoluta se poticnesce. Aici apoi 'ti sta mintea in locu.

R. Simu.

Puntea lui Traianu preste Dunare.

Fapta recunoscuta de toti este, cã Traianu a fostu celu mai mare între imperatii români. Cuceririle sale dederu imperiului românu marginile cele mai estense, ce le avuse acest'a vre-odata; modulu seu de guvernare ferici pre Români si-i redicã din decadenti'a morale era-si la unu avântu mai nobilu. Colosalele sale clãdiri architectonice facura numele seu si alu Româniloru nemoritoriu. N'a fostu lingusire, ci pré-deplina recunoscere a adeveratului meritu, candu senatulu i dede conumele de: „*preu bunu*“ (*optimus*). Români nu cunoscuro alta espreiune mai inalta spre a desemnã o guvernare cu totulu perfecta, de câtu acest'a espreiune data lui. S'a facutu usu in seculii urmatori, cã unu imperatu nou la suirea pre tronulu se felicitã (bineventã) cu cuvintele: „*Sis felicior Augusto et melior Traiano*“. (Se fii mai fericitu de câtu Augustu si mai bunu de câtu Traianu).

Nu ne este scopulu, a tractã in aceste sîre despre stralucitele fapte belice ale lui Traianu in contra Germaniloru, Daciloru, Partiloru si a insfrã cuceririle sale pre la marginile imperiului românu, cari mai inainte erau mai periclitare, cuceriri, cari i procuraro numele onorifice de: „*Germanicus*“, „*Dacicus*“ si „*Parthicus*“. Nu se va tractã mai de aprôpe nice de escelentulu seu modu de guvernare, de multifariele sale institutiuni de statu, de influenti'a sa binefacatoriã intru desteptarea virtutiloru cetatienesci, promovarea bunastãrei comune, cultivarea artiloru si a scientieloru. Nu! — Numai unu segmentu, o parte, din acestu cercu mare a activitãtei sale se va aduce aici inainte in mai speciale considerare. Aici anume se va tractã despre *admirabil'a construire a unei punti de pãtra preste Dunare*, pusa la cale de cãtra densulu si in legatura cu acest'a, dupa câtu recere necsulu istoricu, se va infacisiã ans'a mai de aprôpe la acest'a lucrare, aducero in indeplinire si momentuositate ei pentru domnia romãna la Dunare.

Intrãga guvernarea lui Traianu de 20 de ani (din Jan. 98 pãna in Aug. 117 d. Chr.) s'a esecutatu in unulu si acel'a-si spiritulu intru tôte dupa planu. Nu se pôte contestã, cã aplicãriile sale principali erau portero de resbele si edificero. Domniele tiranice alui Tiberiu, Caligul'a, Claudiu, Nero, Domitianu versaseru in torenti sangele cetatieniloru români; sete de sange si spiritulu de resculare se latfseru pre incetulu in tôte pãturile poporului romãnu. Prin ocupatiune cu resbele esterne si intreprinderi anevoiose voiã Traianu se creeze in poporulu romãnu precumu si in armata unu altu spiritulu. Resbelulu inse contra popóreloru barbare-lu portã Traianu nu numai cu

tôte midilócele materiali si cu totu talentulu strategicu, elu mai folosi si progresele mari ale matematiciloru si architectiloru tempulu seu cã arme puternice spre constringero popóreloru barbare, aperate de munti si paduri, de morastine si torenti, de desierturi si pustiatãti. Drumuri militari, punti, castele, valuri (intãrituri) trebuiau asiediate. Diferite masine pentru transportulu materialeloru de resbelu, necesarie la atacero pusetiuniloru inimice si a cetatiloru, precumu si pentru asiediero si redicero de fortificatiuni mari, erau de a se intogmi. Traianu in intreprinderile sale mari si in espeditiunile sale de resbelu nu avea lipsa numai de soldati, elu intrebuintã si capacitãtile cele mari in matematica, mecanica si cu deosebire in architectura.

Traianu cã beliduce probatu se adoptase de cãtra imperatulu Nerv'a pentru virtutea si energi'a lui si fii investitu cu demnitate de *Cesariu*, si prin urmare dechiaratu de coregente si sucesoru (cãtra finea lui Octobre 97). Urmãndu nu multu dupa ace'a mórtea lui Nerv'a (27 Jan. 98), ocupã Traianu tronulu imperatescu fãra nice o contradicere. Din Coloni'a lângã Renu, unde-i veni sciero despre mórtea lui Nerv'a, se întorse inse numai in anulu urmatoriu la Rom'a spre a primii frãnele guvernãrei in mãna.

Pãna cãtra finea secululu primu alu erei nóstre liniile imperiului romãnu facia de tierile barbare in nordu si ostu erau cele trei fluviu mari Renulu, Dunarea si Eufratulu. Acest'a aveã sã se faca acumu altu-mintrea. Planulu lui Traianu mergea intru acolo, cã prin cuceriri preste aceste riuri nu numai se dè imperiului estensiune mai mare, ci prin strari de munti si valuri nóue se-i procure si margini mai secure¹⁾. Inca sub domnia lui Domitianu si Nerv'a, fiendu cã comandante la Renu, facuse inceputulu de a estinde marginile imperiului preste acestu riu. Români ocupaseru regiuniile riuriloru Lan'a, Main'a, Negr'a si a Dunarei de susu. Dela Regensburg-ulu de astãdi pãna la „*Siebengebirg*“ (7 munti), la Renulu de josu ducea unu sfru de castele si castre intarite, legate prin drumuri redicate, valuri si punti. Acestu limite mare si intaritu din Germani'a se numea *limes Romanus*. Elu scutea imperiulu romãnu pre partea acest'a in ori-ce anutempu, pre candu mai inainte Renulu nu prestase scutulu acest'a, candu erã inghiaciatu, ce'a-ce, dupa clim'a mai aspra pre acele tempuri in Germani'a, se intemplã mai in fia-care érna. Pentru paz'a marginei delã Renu mai inainte se recereau optu legiuni impreuna cu trupele loru ausiliarie; de pre tãmpulu lui Traianu inse punëndu-se marginile acele in mai buna stare de aperature, erau de ajusu numai diumetate din acele trupe, cu tôte-cã navaliero popóreloru germane nu se imputnase, ci din contra devenise mai constanta si mai vehemanta. Si la Dunarea de susu si de medilócu, in tierile Vindelici'a, Noricu si Panoni'a (dela Regensburg pãna la Belgradu) erau marginile indestulu

¹⁾ *Entrop. VIII. 2. Romani imperii, quod post Augustum defensum magis fuerat, quam nobiliter ampliatum, fines longe lateque diffudit.*

de asecurate prin streri de munti sau ténuturi morastinóse si prin drumuri bune militari se restituise o comunicatiune regulata între castrele stativé si posturile militare.

Traianu, venindu la Rom'a dupa moartea lui Nerv'a, avea se resolve problem'a, nu numai de a scuti tierile dela Dnuarea de josu in contra atacurilor momentane ale poporeloru barbare din nordu, ci si de a casciga imperiului pre partea acést'a in modu statornicu pentru venitoriu o margine mai buna, de câtu o oferea Dunarea. *Mósi'a*, tier'a romána dela marginea acést'a, care se intindea pre langa tiermurile sudicu alu Dunarei dela Panoni'a pana in marea negra, pre lângá tota latimea fluviului, erá espusa deselorú atacuri ale Daciloru si poporeloru sarmatice. Pre aceste din urma regele dacicu Decebalu mare parte le unise sub domni'a sa. Ea se intindea dela Dunare spre nordu pana la Carpati si cuprindea regiunea Tisei, tierile muntose transilvane, siesurile Romaniei si Moldovei pana la marea negra.

Centrul poterei Daciloru si locuintele loru proprie erau partile ostice ale Banatului Temesianu si Transilvani'a, aci erá si capitala lui Decebalu Sarmizegethus'a si cele mai de frunte locuri intarite. Dacii, pre cari Grecii -i numeau Geti, se facuseru puternici la Dunarea de josu inca inainte de tempulu imperatului Augustu; erau avuti prin baile de aur, binisioru cultivati, preste totu mai inaintati in civilizatiune de câtu Germanii.. Aveau cetati tari cu case de lemn, o nobilime, ce se distingea prin portulu esternu de cei alalti omeni liberi mai inferiori, si o armatura buna si intru o forma. Ei se luptau cá pedestri si cá calareti. Inca imperatulu Domitianu se ridicase cu bataia in contra lorú, inse armele románe au fostu nenorocose in repetite espeditiuni in contra Daciloru. Beliducii lui Domitianu suferiseru pierderi, antáiu consulariulu *Opiu Sabinu*, apoi prefectulu pretorianiloru *Corneliu Fuscu*. Ce'a ce marí rusinea armelorú románe, erá impregiurarea, cá vulturulu (flamur'a) unei legiuni cadinse in poterea inamiciloru. Fiindu cá Domitianu nu portá resbelulu cu perseverantia, ci grabí a se întorce la placerile luxuriose din Rom'a, de ace'a se dimise a inchia pace cu Dacii sub conditiuni, cari erau de totu rusnatórie pentru Románi. Elu, ce e dreptu, voiá se face pre lume a crede, cá ar' fi fostu invingatoriu, si de ace'a la reintortere in Rom'a serbá unu triumfu. Inse erá evidentu, cá regele dacicu remase invingatoriu, de ore-ce Domitianu se invoise ai plati tributulu anualu si pre lângá ace'a a-i lasá si omeni esperti in artile pazei, precum si in armele de bataia, si prin urmare elu insusi dede inamicului midloce a se face totu mai puternicu si Romániloru mai periculosu.

N. Popescu.

(Va urmá).

Emigrarea mamiferelor.

III.

Precându animalele emigratorie percurgu pre continente teritorie gigantice, pre atunci teritoriulu emigrareii in oceane este mai spatiosu. Aici emigreza mamiferele natatorice:

chitii si focete. *Chitii* proprie emigreza in tota viati'a lorú din mare in mare; dela solulu nordicu pana la ecuatoru si indereptu, in cursulu tiermuriloru seau pre midloculu mariloru, totu dea-una pre cai determinate, cá si cându ar' caletóri dupa compasu seau dupa amblarea steleloru.

Presentarea raciloru, conchilielorú si pesciloru, ce servescu cá nutrementu, chiar asia se schimba dupa anutempu, cá si presentarea vegetatiunei pre continentu. Acusi aici, acusi colo se presinta rácii, medusele seau cetele pesciloru, printre cari delfinii si diferitele balene au unu secerisiu bogatu.

Lips'a de nutrementu inca este una cauza a emigrareii chitiloru. Pescii, ce caletorescu dela nordu atragu dupa sine cet'a chitiloru voraci. Dupa cum se repetiescu din anu in anu presentarea si disparerea acestorú animale merunte, adeca a pesciloru, asia se repetiescu si plecarea la drumu a chitiloru si inca in aceasi direptiune si pre acelasu teritoriu. Tomu'a, cam pre la finea lunei lui Septembrie in totu anulu se presinta in ap'a dela fjordulu Zalbon patru seau celu multu siese delfini. Si acést'a asia a fostu si cu 180 de ani mai inainte. De multe ori aceiasi individi se presinta in locuri anumite. Pescarii scotiani in decursu de douad'eci de ani au vediatu unu chitu presentandu-se regulatu intr'unu siuu; acestu chitu avea notatori'a dorsala gaurita. Locuitorii Islandiei de pre tiermuri marei dau name chitiloru si-i cunoscú individualmente.

Alt'a cauza, ce constringe pre chiti la emigrare, este grigi'a de asecurarea fetiloru, pentru-cá acesti'a se-si petreca anii copilariei neconturbati, departe de sgomotulu periculosu a lumii mari.

Dintre locuitorii marei emigreza si unele focete. Celea din marea caspica seau ostica firescu nu potú emigrá, fiindu cá acestea n'au nici terenu, nici cauza de a emigrá. Numai celea ce locuiescu in oceanele mari, precum e *Otaria ursina*, au cauza de a emigrá in anumitu tempu. Dar' pre acesteore ce le constringe la emigrare? Unde potú afla acesteore una mesa mai bogata asternuta, de câtu in magazinulu pururea avutu alu marei lucie? Nicairi. Neci nu-le alunga pre ele fomea pre alte tiermuri. Pre acesteore le mána una alta potere, iubirea, acést'a le mána la drumu spre una insula stáncosa, parasita, pre carea acusi -si pote cresce fetii. Trebue sciutu adeca, cá fetii acestorú focete au piele perósa si nu suntu pentru viati'a acuatica; pentru acea au se-i ascunda si se-i cresce pre uscatu, pana candu nu suntu destulu de tari, si pana candu nu-si schimba vestimentulu, pentru-cá se devina apti pentru vieti'a din valurile marei.

Pentru crescerea fetiloru suntu de lipsa 8 septemani. Deca micutii s'au intaritu, facu cate-va probe de notu si se impretinescu cu marea; atunci apoi se reintorceu focetele la locurile de unde au fostu plecatu.

Aerulu este celu mai acomodatú mediu pentru emigrare! aici emigreza mamiferele sboratorie, *liliacii*.

Liliacii aievea emigreza. Caletóri'a lorú nu e asia maretiá cá a paseriloru, dar' totusi este aparenta. In Afric'a liliacii insectivori urmeza turmele, cei frugivori, (precum e

Pteropus edulis), depre insulele indiane emigreza dupa fructe copte, facundu adese ori căi mari, de es. sbora in Afric'a prin strimtoarea Aden. Dar' emigreza si liliaci europeni. *Liliaculu migratoriu* (*Meteorus Nilssonii*), originariu in Rusi'a si Scandinavi'a, tomn'a regulatu emigreza spre sudu, si ajunge pana la Alpi, aici ierneza si primaver'a emigreza in dreptu in patri'a sa.

Emigrarile descrise pana aci, desi se facu in totu anulu sub influenti'a unor cause constringatorie totusi se potu numi emigrari voluntarie spre destingere de acele emigrari, cari resulta dupa ceva plaga elementara neastepata, dupa una constringere repentina.

Lemmingulu (*Myodes lemmus*) se tiene de ordinea rodietoriilor si locuiesce mai alesu in Europ'a nordica anume in peninsul'a scandinavica. Intre impregiarari favoritorie, de es. deca dupa una ierna mole se face repede primavera, atunci se sporesce tare. Feta câte 8 feti, cari in 8 septemani suntu deplinu desvoltati si sporescu mai departe. Una singura parechia de lemmingi procreaza din primavera pana in Iuliu una generatiune constatatoria din mai multe sute de membrii. Acesti'a cându ver'a e secatosa si vegetatiunea e usucata prin fierbinti'ea cea mare, suntu torturati de fome si se aduna in cete cu miile, cu milioanele. Mergu, fugu, asia de desu, încātu se acoperu unulu pre altulu. In caletori'a lor consuma si ultimulu firu de ierba, cotorulu usucatu, radecinele si totu ce potu. Si fugu mai departe că fora de minte, preste tufe, preste spini, preste lacuri si riuri. Ei nu cunoscu piédeca. Numai stâncile celea mari le incungiura, fiindu-că nu se potu urcă pre ele, secastrele de fênu le penetreza si le mânca, saru in riurile murmuratorie, că si in lacurile liniscite. Cet'a migratoria e urnarita de patrupede rapitorie, de diferite nevestuici, multe vulpi, nenumerati siotui, uli si buhe, cari-i mânca, si i-nimicescu in modu crudelu. Pieru cu milioanele si cadavrele lor implu aerulu cu mirosu in departari de mihuri si . . . emigrarea cea gigantica se termina.

Unde afla patria cei remasi, acea nu o scie nimenea. E certu, cum-că in acelea locuri, unde nu de multu furnicau lemmingii, dupa emigrare nu mai vede omulu neci mulu.

In tienuturile sudice ale Africeii animalele suntu constringe la emigrare de sete. Setea e cu multu mai infioratoria, de câtu fomea, e unu simtiementu de una suta de ori mai chinuitoriu!

Cându ploia anuala nu se ivesce si isvorele suntu secate de fierbinti'ea africana, atunci spaim'a de sete pasiesce chiar' in mesur'a, in carea se areta pericolulu de fome in patri'a lemmingiloru. Atunci e scumpa si una báltoca, la carea aherga sute si mii de animale din tienuturi departate, zebrele, antilopii, strutii, si alti locuitori ai desertului pleca spre sudu, că se afle undeva beutura recoritoria.

In urm'a lor se redica nori de pulvere, intunnecosi, cu milurile intregi, si diversele figuri alerga in unu chaosu

miraculosu pre terenele imense, făcundu unu murmur asemenea cu a viforului.

Acesti'a suntu primii nuncii ai calamitatei, dupa ei urmeza gazelele migratorie.

Gazel'a migratoria este cea mai eleganta intre antilopi. Patri'a ei este Afric'a centrala, unde ea traiesce in cete mai mici ori mai mari, indestulindu-se cu acele plântu pucine dar' grase, ce se producu in acelu solu, aici se sporescu in ani favoritori asia de tare, încātu sute de mii implu terenele nepatrunse, dar' cându tîmpulu e nefavoritoriu si seca si ultimulu picuru de apa, atunci suntu constringe a emigrá cu milioanele. Tienuturi intregi suntu acoperite de gazele, aperiandu că una adeverata mare viua, acarei valuri nimicescu, restorna si rapescu cu sine totu, ce afla in calea lor. Tragu cu sine turmele de oi ce au ajunsu intre ele, doboru pre omu, ma chiar' si pre regele puternicu alu animaleloru, pre leu, ce in ele si- accepta prad'a sa. Fiacare voiesce se ajunga in sirulu primu pentru-că acolo e nutrementulu, si mass'a se misca că valurile marei. Multe cadu victima rapitoreloru si omului, care li- sta in cale si sboratoresce asupra lor glontiu dupa glontiu, dar' gazelele mergu, emigreza mai departe. In fine se liniscescu; alte simtiemente le preocupa si se reintorcu in patri'a lor cea adeverata.

Astufeliu emigreza si caii selbatici depre pumpadele Americii centrali.

Totu de-a-un'a calamitate, miseri'a alunga animalele din patri'a loru indatinata, miseria le constringe la emigrare si pretutindenea numai miseri'a le afla si in calea lor. Le ucidu, le nimicescu rapitoriele si — dora in modulu celu mai crudelu — omulu, omulu egoistu!

Sciri diverse.

Santitatea Sa Pap'a dela Rom'a Leonu XIII a daruitu 3 sute de mii franci pentru abrogarea comerciului cu selavii din Afric'a.

(**Preoti neo-ordinati**). In 7 Nov. a. c. s'au ordinatu de preoti archidiecesani prin Escelenti'a S'a Preasantitulu Metropolitulu Dr. Joanu Vancea: 1. Juniu Brutu Hodosiu aplicatu catechetu la scól'a de fetitie din locu. 2. Alesandru Mutu dispusu de administratoru parochialu in Adamusiu protopopiatulu D.-St.-Martinului. 3. Joanu Romontianu inca neaplicatu. 4. Petru Simu dispusu de capelanu in Bistr'a.

Georgiu Barbatu fostu administratoru parochialu alu Blasiului este denumitu si introdusu de parochu pentru parochi'a mai susu numita precum si de administratoru alu oficiului protopopescu in protopopiatulu Blasiului.